

Indhold.

	Side.
Indberetning til Kirkedepartementet	3.
Af en Skrivelse til Oberst Cloumann	6.
Om en Mynt af Harald Haardraade	11.
Foreningens Love	12.
— Medlemmer	15.
Liste over dens Tegninger	27.
Aarsberetning for 1861	33.

FORENINGEN

TIL

NORSKE FORTIDSMINDESMERKERS BEVARING.

AARSBERETNING FOR 1862.

HERMED ANDET HEFTE AF „NORSKE FORNLEVNINGER.“

KRISTIANIA

TRYKT I CARL C. WERNER & KOMP'S BOGTRYKKERI.

1863.

i Aardals dels i Haugs kirke i Lærdal og hvorom jeg henvendte mig til presten med anmodning om at erhverve vedkommendes samtykke til at de kunde overdrages til Bergens Museum.

Forøvrigt har jeg været beskjefiget med udgivelsen af „Norske Fornlevninger“, hvoraf 1ste hefte eller 8 ark medfulgte Foreningens aarsberetning for 1861. Jeg havde haabet, at skriftet kunde blevet sluttet iaar, men maa beklage, at dette af mangel paa tilstrækkelige midler ej lader sig gjøre. Det følgende hefte vil udgjøre omtrent 15 ark og omfatte, hvad der staar tilbage af Kristiania stift, hele Kristianssands stift og maaske endel af Bergens Stift.

(N. Nicolaysen.)

Nogle gamle norske ætlæg.

I den Arnemagneanske samling paa universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn forvares under fol. 22 b et papbind, hvori der blandt andet ogsaa er indheftet flere, som det sees, engang løse blade af forskjellig størrelse. Bindet kaldes i katalogen *Varia* eller *Adversaria Hvitfeldiana*, maaske fordi deri ere gjenparter af flere dokumenter og optegnelser, som Arild Hvitfeld († 1609) har brugt ved udarbejdelsen af sin *Danmarks Krønike*; men intet er skrevet med Hvitfelds haand, og det meste, om ikke alt, hidrører vistnok fra tiden efter hans død. I dette hefte findes ogsaa afskrifter af nogle gamle norske ætlæg eller slegtrækker, der ere forfattede i et blandet sprog, Latin, gammelt Norsk eller Dansk. Disse optegnelser har tilforn været trykte af P. A. Munch i *Saml. til det Norske Folks Sprog og Hist.* VI. 186 ff., men da der paa grunn af deres skjødesløse nedskrivning kan være nogen tvil ved enkelte punkter saavel om deres rigtige ordning som om deres indbyrdes forbindelse, og jeg forsaavidt

har en anden opfatning end Munch, vil jeg nedenfor gjengive dem paanyt. Dette vilde dog ikke være skeet paa nærværende sted, hvis ætlæggene ej hist og her ogsaa havde omtalt nogle gravhauger, som jeg under min reise gennem Søndmøre i sommeren 1861 havde opmærksomheden særlig henvendt paa, og hvorom jeg derfor kan give endel oplysninger. Da Munch har gjengivet ætlæggene bogstavret, vil jeg her, for at de des bedre kan forstaaes af alle, meddele dem i oversættelse til vort nuværende sprog. Tiden for afskrifterne faller paa grunn af de presters levetid, som nævnes, imellem aarene 1610 og 1629. Forøvrigt kan, hvad ætlæggenes historiske verd med videre angaar, henvises til Munchs oplysninger paa anførte sted.

I.

Ketill Molla,
ligger i Vinreid¹, aatte Vinreid og Helgheim² til odel og eje.

Aamund akraspiller.

Ketill haulde.

Jon skvaldre.

Berse,
gift med Brynhild, datter af Bjarne i Todarfjord (i Norddalen, nu Taarfjord)³.

Sigurd Bersasøn,
gift med Ingerid, datter af Arne paa Tjorin⁴.

Gudrid.

Ingebjerg Bersadatter
paa Orraberg⁵.

¹) nu Vereid i Vereids sogn i Gloppens prestegjeld, i Nordfjord. Foruden en 6 alen høj bantasten findes her flere gravhauger, hvoraf dog de fleste, og navnlig de større nær husene, ere udgravne (se Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. III. 260 og Urda I. 177, II. 32). — ²) Nogen gaard med saadant navn kjennes nu ikke i dette strøg; derimod nævnes i Bergens Kalvskinn (udg. af P. A. Munch) s. 15 og 16 en gaard med navnet *Helgheimr*, der synes at have ligget i Vereids sogn. — ³) Afskriverens i parentes indsatte formodning er tvilsomt rigtig; det gamle navn var *Töðrarfjörðr*, nu Tafjord, i Norddalens sogn paa Søndmøre. — ⁴) *Tjörin*, uidentvil Tærøen i Søviksbygden i Borgunds prestegjeld paa Søndmøre. — ⁵) maaske Aareberg i Indre Holmedals eller Sande sogn i Søndfjord.

Karl hafud⁶
i Husabø⁷.

Gudrid i Giske⁸.

II.

Ups.   Haflunge.

Hanef⁹.

Thorstein triugnef.

Erik krokfot.

Arnljot gaddabein,
som antog kristendommen og reiste kirke i Upsvik¹⁰ (nu kalles Oxvik,
nu inderst paa Stranden i hr. Ebbes¹¹ gjeld), og aatte han hele Upsvik
og Upsage¹² (nu Upsal), Helle¹³ og Hedinsgerde¹⁴ til odel.

Ottar.

Lodmund¹⁵.

⁶) skal vistnok være navnet *Karlshöfuð* (Karlshoved). — ⁷) er udeladt af Munch; hvad for en gaard der menes, vides ej. — ⁸) den bekjente ø i Borgunds prestegjeld paa Søndmøre. — ⁹) Der kan ej være tvil om, at det maa opfattes, som her gjengivet, medens Munch sætter Hanef i samme linje som Ups og Haflunge, som om de vare brødre, istedenfor at meningen er, at han var en brodersøn af de to andre, uden at æt-læggets optegner har vidst navnet paa hans fader. — ¹⁰) *Upsvik*, som afskriveren rigtig formoder, nu Oxvik i Strands prestegjeld, hvor der tilforn stod kirke (Strøms Søndmøres Beskriv. II, 211). — ¹¹) Ifølge velvillig meddelelse fra sogneprest Lampe til Tysnes, der i flere aar har gjort samlinger til en prestehistorie for Bergens stift, maa den nævnte hr. Ebbe være den Ebbe Madsen, som fra 1589—1629 var sogneprest i Ørskog, hvortil Stranden dengang henlaa som annex. — ¹²) *Upsagi*, nu Upsaug i Strands sogn. — ¹³) maaske Helden paa Nørve i Borgunds sogn. — ¹⁴) *Hedinsgerði*, nu Hessegerde i Strands sogn. — ¹⁵) Munch stanser rækken ved denne person, hvad der ej kan være rigtigt. Sagen er, at afskriveren først havde begynt rækken med Jon drumb, og da han siden vilde medtage dennes forfædre, blev han nødt til at indfikke dem paa et aabent rum af papiret blandt Ketill Mollas efterkommere, dog er der, for at skille dem fra disse, sat en tverstreg imellem.

Jon drumb,
gift med Aastrid¹⁶, datter af Erik paa Helge-
bolstad¹⁷ (i hr. Arnes¹⁸ gjeld i Nordluten).

Hallkatla,
gift med Halvard i Lid¹⁹ (i hr. Ebbes gjeld).

Ragnhild,
gift med Berdor²⁰.

III.

Herbjørn,
ligger i haugen i Drifsvik²¹, aatte til eje og odel Helgebolstad og
Holen²² og Starrin²³.

Bruse.

Grim.

Bjørn.

Erik paa Helgebolstad.

Aastrid²⁴.

¹⁶) Jfr. no. III. — ¹⁷) *Helgibólstaðr*, nu Helgebostad i Sunelvns preste-
gjeld og sogn. — ¹⁸) ifølge sogneprest Lampes meddelelse Arne Evindsen,
der døde 23 April 1634, efterat han siden 1610 havde været prest i
Norddalen, hvorunder Sunelven laa, og som henhørte til Nordluten eller
Søndmøres nordre syssel. — ¹⁹) maa være det nuværende Li i Ørskogs-
dalen i Ørskogs sogn. — ²⁰) eller Bardr, altsaa enten Bergthor eller
Baard se no. X. — ²¹) paa Hessø i Borgunds sogn, men her fantes i
1861 ej spor af nogen gravhaug, og heller ikke vidste beboeren om, at
nogen saadan haug havde været der. — ²²) eller Holem, maaske Hole
i Sunelvns sogn; Munch læser Holm. — ²³) eller Starrim, formodentlig
Stadeim i nysnævnte sogn. — ²⁴) Jfr. no. II.

IV.

Sigurd gulnaalskjegge.

Eyvind luse.

Arne paa Tjorin, Erlend.
 gift med Arna, datter af Ketill²⁵
 paa Landum²⁶; de aatte under sig
 Tjorin, Rellingen²⁷, halve Sultar
 og Bjarastad til eje og odel.

Ingerid, Eystein erkebiskop²⁹.
 gift med Sigurd Bersason²⁸.

V.

Ottar paa Rifa³⁰,
aatte Tjorin.

Ketill paa Landum.

Arna, gift med Arne paa Tjorin³¹.

VI.

Skofte paa Giske.

Paal paa Aurum³²,
 gift med Sigrid, datter af Thorkill paa Fogl³³.

²⁵) Jfr. no. V. — ²⁶) Saaledes staar der tydelig, og i saa fall kunde der muligens menes Lande i Ørskogsdal i Ørskogs sogn; dog bliver det maaske rigtigere med Munch at forstaa det som Landum (*Hlödum* af *Hladir*), nu Lade i Velledal i Søkølvens sogn. — ²⁷) Rellingen ligger i Norddal sogn, *Bjarastadr*, nu Bjarstad, og *Sultar*, nu Sylte, begge i Valdalen, Sylte sogn. — ²⁸) Jfr. no. I. — ²⁹) blev erkebiskop i Nidaros 1160 og døde 1188; forøvrigt ere hans forfædre her angivne forskjelligt fra sagaerne, hvorom se Munch anf. sted s. 187. — ³⁰) Nogen gaard med dette navn findes nu ej i disse bygder. — ³¹) Jfr. no. IV. — ³²) *Aurar*, nu Aure i Grepstaddalen i Søkølvens sogn. — ³³) kan ikke være Fuglø i Kvernnes prestegjeld paa Nordmøre, da denne er ubeboet, og ellers træffes ej andet lignende navn i matrikelen.

Sigrid,
 gift med Gudmund paa Stadheim
 i Norddal.

Ingebjørg,
 gift med:
 1. Kolbjørn³⁴ paa Greipstad.
 2. Guthorm paa Rein, hertug
 Skules³⁵ farfader.

Asgaut raud paa Sultar, prestens
 gaard, som nu hr. Arne bor.

VII.

Thorer paa Lo³⁶, lendermand.

Gudbrand, lendermand.

Thora,
 gift med Gamle paa Velle³⁷.

6³⁹ sønner, alle lendermænd; de
 fire holdt 4 svenne, og de to
 fore ud til Jorsalaheim og kom
 aldrig igjen.

Solveig,
 gift med Arne paa Krossbrekke³⁸.

Erlend. Peter. Kolbjørn. Arnthor. Arne.
 Magnhild. Ingebjørg. Jorun.

Barder paa Bardarstad.

VIII.

Arne paa Myraseter⁴⁰,
 gift med Haldis, datter af Thorgeir hin gamle paa Flodaar⁴¹.

³⁴) Jfr. no. X. — ³⁵) Han døde 1240 og hans farfader, Guthorm Aasulfson paa Rein, omtrent ved midten af det 12te hundrebaar; forøvrigt maa det være urigtigt, at den sidste var gift med Ingebjørg Paalsdatter, se Munch's det Norske Folks Hist. III. tab. 3. — ³⁶) maaske Loen i sognet af samme navn i Stryn prestegjeld i Nordfjord. — ³⁷) *Völlr*, enten i Ørstens eller Søkølvens sogn. — ³⁸) i Sunølvens sogn, jfr. no. X. — ³⁹) Saaledes staar der, medens Munch har „fire“. — ⁴⁰) nu Myrset i Søkølvens sogn. — ⁴¹) maaske Flodal i Geiranger sogn.

IX.

Rafn, som ligger i Hval i Heimdal⁴².

Herjulf trolle.

Thorstein.

Olaf.

Gudmund.

Asgaut.

Jon.

Arne paa Krøssbrekke⁴³.

X.

Baard, nessekonge⁴⁴,
ligger i haugen paa Bardarstad (nu maaske Barstad⁴⁵ i Barstadvik);
han aatte hele Rome og hele Strandarvik og Gudø og Hundeidavik.

Eilif jarl,
ligger i Eilifsvik⁴⁶ i Gudø.

Thorstein blaafot,
ligger paa Hundeid⁴⁷.

⁴²) Hvor dette skal søges, vides ej. — ⁴³) Jfr. no. VII. og X. — ⁴⁴) Saaledes staar der, medens Munch begynder rækken med Nesiakonning og i 2det led sætter Baard. — ⁴⁵) *Bardarstadir*; afskriverens formodning maa være rigtig; det ligger i Hareid sogn. Paa gaarden saaes i 1861 spor af kun en gravhaug; den laa tæt søndenfor husene, var rund, 64 skridt i omkreds, ikke meget høj og uden tegn paa at være undersøgt. *Róma*, nu Romestrand i samme sogn. Strandarvik finnes nu ej som gaardsnavn; maaske menes dermed hele den vik, hvorved Romestranden, Bardstad og flere gaarde ligge. *Gudey*, nu Godø i Borgunds sogn lige ud for Aalesund. Hundeidvik, ved Hundeid i Søkelvens sogn. — ⁴⁶) Maaske menes det nuværende Gjeilevik ved sydvestre ende af Godø og ved nordvestsiden af det nes, som her springer ud og hvorpaa Høgstens (Haugsteins) fyr ligger. I nordvest for fyrvogterens hus var tilført en stor stenræs, som i løbet af de 4 sidste aar før 1861 var

Ljot jarl,
gift med en datter af Ragnvald jarl
paa Gudø, Magnus barfots moder⁴⁸.

Olaf,
gift med Borgvar, datter af Arnthor
paa Brimsnes, Magnus barfots syster.

Kolbjørn paa Greipstad⁴⁹,
gift med Ingebjørg, datter af Paal
paa Aurum⁵⁰.

Ottar.	Gudleik.	Haakon.	Sigrid, gift med Jon Asgautssøn ⁵¹ .	Inga.
Isak prest.	Baard gæig.	Arne paa Krøssbrekke, gift med Solveig ⁵² , datter af Gamle paa Velle og Thora Gud- brandsdatter.		

aldeles borttagen, uden at noget blev fundet, ej engang levninger af kul eller aske. Imellem kanten og midten af røsen stod en bautasten, som i 1861 laa ved fyrvogterens hus og var $5\frac{1}{2}$ alen lang. Tæt nordenfor skigaarden eller plankegerdet ved huset stod en omtrent 5 alen høj og paa det bredeste $1\frac{1}{2}$ bred bautasten, og længer nord omtrent midt paa neset laa en uhyre stor og høj gravhaug, der sees mod horisonten paa lang afstand og er omtrent 145 skridt vid. I toppen var en hel del sten borttagen og der indsat en tørkeovn, uden at dog dennes underkant paa langt nær naaede haugens bund. — ⁴⁷) Et stykke i øst for gaardens huse laa i 1861 en langhaug, og nærved denne en lignende, der ogsaa syntes at være en gravhaug; i nordvest for husene og nærmere stranden saaes en rund haug, som for lang tid siden var udjevnet, og tæt ved en lignende, som om vaaren samme aar var oppløjet til potetager; den skulde ikke haft gravkammer og man fant deri noget, der var opsmuldret som sinder og havde sølvglans, muligens glimmerstykker af en knust lerurne. — ⁴⁸) Naar dette sammenholdes med næste led, er det aabenbart, at her maa være en fejl; thi ellers var Olaf gift med sin syster. Navnet jarl, som tillægges Eilif og Ljot og Ragnvald, maa vel ogsaa anees for mistænkeligt. — ⁴⁹) Jfr. no. VI. *Greipstadir*, nu Grepstad i Søkelvens sogn. — ⁵⁰) Jfr. no. VI. — ⁵¹) Jfr. no. IX. — ⁵²) Jfr. no. VII.

Erlend. Peter. Kolbjørn. Arnthor. Arne.
 Magnhild, Ragnhild. Ingebjerg. Jorun.
 gift med
 Baard paa Bardstad.
 |
 Barder, gift med Ragnbild⁵³, datter af Halvard i Lid.

XI.

Jon paa Ake⁵⁴.
 |
 Margrete,
 gift med Berdor⁵⁵.

XII.

Grim.
 ligger i haugen paa Hjortdal⁵⁶ paa Søndmøre.
 |
 Ketill.
 |
 Thorald, som antog kristendommen.
 |
 Turid hallenkin.
 |
 Skald Berse.

⁵³) Jfr. no. II. — ⁵⁴) maaske Aakre i Harhams sogn. — ⁵⁵) Jfr. no. XII. — ⁵⁶) *Hjartdalr*, i Velledal i Søkølvens sogn. I nordost for husene laa i 1861 ved vejens søndre side 2 lave runde hauger, hvoraf en udgraven; ligeoverfor disse hinsides vejen var der en urørt langhaug og levninger af 3 runde hauger, samt en ligeledes rund, som ved sin størrelse fremhævede sig blandt alle de andre og saaledes kunde være den, hvortil der ovenfor sigtes. Paa den ene kant af haugen havde man for lang tid siden og senere i løbet af de to sidste aar gravet, uden at noget var fundet; det var ogsaa tydeligt, at man ej var kommet saa dybt ned som til gravkammeret. Længere oppe i bakken var for faa aar siden udgravet en haug, hvori fantes „nogle jernsager“.

Turid,
 gift med Karl paa Straumsheim⁵⁷.

Hedin Karlsson,
 han aatte under sig Hjortdal, og Straumsheim og Haffuenes⁵⁸
 til odel og eje.

Grjotgard.

Bard eller Bordar⁵⁹ paa Juulæime
 (maaske Imleim⁶⁰), gift med Mar-
 grete⁶¹, datter af Jon paa Ake og
 Randid Ulfsdatter.

XIII.

Rognvald jarl i Dale⁶².

Raud.

Eystein brokfell,
 gift med en datter af Ivar
 hin gamle i Sundby⁶³.

Bard brokfell,
 gift med en datter af
 Aastrid i Rududi⁶⁴.

Karl,
 gift med Jorun, datter af
 Thorkel paa Myraseter.

⁵⁷) Strømsheim, ligeledes i Søkølvens sogn. — ⁵⁸) finnes ej. — ⁵⁹) Bergthor. — ⁶⁰) Afskriverens gjetning er vistnok rigtig; i originalen har der vel staaet Imleimur, *Imilheimar*, nu Emler i bygden af samme navn i Borgunds sogn. — ⁶¹) Jfr. no. XI. — ⁶²) Da der finnes mange gaarde af dette navn paa Søndmøre, er det ej godt at sige, hvad for en der her menes. — ⁶³) finnes ej. — ⁶⁴) kan ogsaa læses Rundi, maaske Runde paa Rundø (*Hrund*) i Herø sogn, hvor fyrtaarnet staa.